

Vrienden van het Cantonspark

Ten geleide

Door iedereen wordt ons voorgehouden dat we bij de overgang naar het nieuwe millennium op onze hoede moeten zijn. Maar natuurlijk vindt iedereen het ook bijzonder om deze, op zich heel abstracte gebeurtenis, mee te maken en bereidt zich voor op een unieke jaarwisseling. Welnu, wij hebben de bomen, struiken en vogels in het Cantonspark eens diep in de ogen gekeken en aan hun reacties gemerkt dat het hen in ieder geval niet echt bezighoudt. Als het zacht weer blijft zullen de toverhazelaars prachtig bloeien en de sneeuwkllokjes de dagen aftellen. Koperwieken en vinken zullen zich alleen in die bewuste nacht letterlijk een rotje schrikken, maar al spoedig merken dat op dat moment het Cantonspark waarschijnlijk het rustigste stukje Baarn is.

Kortom, voor de natuur betekent een eeuw- en zelfs een millenniumwisseling helemaal niets. Tegen de achtergrond van de immens lange perioden waarin de natuur denkt en doet is zo'n gebeurtenis niet van belang.

Voor één van onze donateurs, de Amersfoortse bioloog Dr. A. F. M. Reijnders, is het een dag met een extra accent. Hij werd in oktober jl. 100 jaar en kan na de eeuwwisseling zeggen dat hij in 3 eeuwen geleefd heeft. Proficiat! Overigens zij vermeld dat voor een aantal bomen in het Cantonspark hetzelfde geldt.

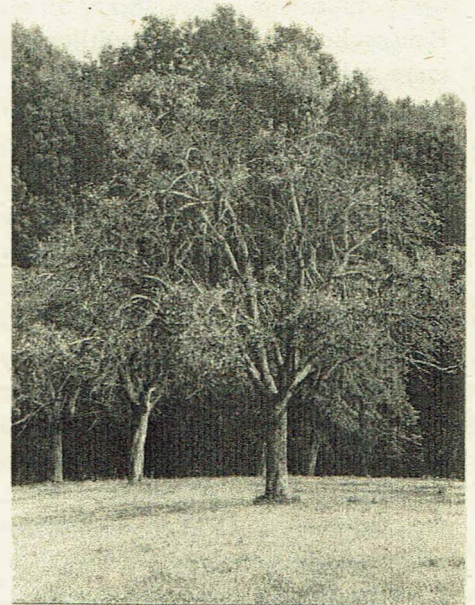
Inmiddels kijken we wel al terug op een jaar met veel positieve, maar ook negatieve gebeurtenissen in het park. Om maar met de laatste te beginnen: nog steeds heeft niemand een antwoord op de vele gevallen van kleine vernielingen, diefstal van planten en het grovere vandalisme. In de laatste week van november mochten we het weer meemaken dat het dikke glas van de deur van het

Tennishuisje met grof geweld was vernield. De glassplinters lagen door het hele huisje verspreid en we moesten onze bezittingen weer eens allemaal schoonpoetsen. Gelukkig komt Frits de Ruyter, de superklusjesman van de gemeente, meteen de volgende dag de zaak herstellen, maar toch blijft het zuur te moeten bekennen dat wij er in de afgelopen jaren niet in geslaagd zijn om dit type vandalisme tegen te houden. Het was voor 1999 alweer de vierde aanslag op onze thuisbasis in het park!

Gelukkig was het Tennishuisje dit jaar ook getuige van een veel groter aantal positieve gebeurtenissen. De rondleidingen werden goed bezocht en zowel particulieren als organisaties klopten bij ons aan om, buiten het programma om, een rondleiding te krijgen of een feestelijke manifestatie te houden. Dit jaar was dat o.a. het geval met Groei en Bloei, onze inmiddels 100-jarige zustervereniging, die voor een deel van haar jubileumviering in september in het Cantonspark te gast was. Ook de Baarnse Zieken Omroep kwam deze zomer op herhaling, en was weer een uur live vanuit het park te beluisteren.

De contacten met de gemeente Baarn en plaatselijke organisaties als de Historisch Kring Baarne en de Stichting Mooi Baarn zijn eveneens goed. Vanwege drukke werkzaamheden elders hebben Ewout Bolhuis en Irene Tiepel het bestuur verlaten. In hun plaats kwamen Gerard de Bruijn en Henri Roeijmans. De Bruijn is vooral bekend als directeur van de Baarnse Openbare Bibliotheek. Roeijmans is verbonden aan het Centraal Bureau voor Schimmelcultures. De verbintenis met lokale organisaties en relevante deskundigheid is daarmee versterkt.

Vooruitkijkend naar het nieuwe jaar hopen wij dat al onze donateurs,

maar ook alle omwonenden en de betrokken ambtenaren, de activiteiten en doelstellingen van de Stichting zullen blijven steunen. Deze steun is de basis voor ons succes bij het in standhouden van het Cantonspark.

Zo vlak voor de jaar- en millenniumwisseling wensen wij alle lezers van deze Nieuwsbrief een bijzondere en feestelijke week toe en veel voorspoed en geluk in het jaar 2000. Als het Cantonspark aan dit geluk een klein steentje mag bijdragen zal dat zeker ook aan de toekomst van het park ten goede komen.

Het bestuur

Het Cantonspark op internet

De opmars van het internet is ook aan het Cantonspark niet voorbijgegaan. Al het hele jaar 1999 zijn de artikelen in de serie "Deze week in het Cantonspark" niet alleen in de Baarnsche Courant gepubliceerd maar ook op de Baarnse website op internet www.Baarn.net

Bijna al het nieuws uit het Baarnse krijgt er een plaats, waaronder veel bestuurlijk en cultureel nieuws. De rubriek "Baarn in het buitenland" bevat verhalen van vroegere inwoners op hun nieuwe stek en hun herinneringen aan Baarn

"Deze week in het Cantonspark" staat, zoals eerder gezegd, integraal op de Baarnse site, met dien verstande dat alle illustraties in kleur worden opgenomen (wat in de Baarnsche Courant uiteraard niet mogelijk is). Een suggestie voor bezitters van een kleurenprinter: wie de artikelenreeks met kleurenfoto's verzamelt bezit straks een mooi boek over het Cantonspark.

Van Baerne tot Baarn

Met veel feestgedruis werd in november van dit jaar het zilveren jubileum van de Historische Kring Baerne gevierd. Een belangrijk hoogtepunt vormde de uitreiking van het eerste exemplaar van het door de Kring uitgegeven boek dat de titel meekreeg die boven dit artikel staat. Het boek behandelt allerlei aspecten van de geschiedenis van het dorp. En dat het Cantonspark daarbij een rol van betekenis heeft gespeeld blijkt uit enkele artikelen die als hoofdthema, of zijdelings, stukjes geschiedenis van het park behandelen. Ons bestuurslid Huub van der Aa beschrijft in "Het Cantonspark, een bijzondere tuin" de verschillende fasen in de ontwikkeling van het park. De belangrijkste personen die in deze geschiedenis een rol speelden komen aan bod: de freule Faas Elias, de filantroop August Janssen, de ontwerper van het park J. Goossen en de

Utrechtse botanici de professoren A. A.Pulle en J. Lanjouw, en diens hortulanus H. Muysen. Ook in K. Hadders' artikel over "Honderd jaar Tuinbouw, een eeuw Groei en Bloei" komt het Cantonspark aan de orde. Maar natuurlijk biedt het boek veel meer dan alleen de passages over het Cantonspark. Baarn, dat zich ontwikkelde van een eenvoudig en arm boerendorp tot een plaats met grote landgoederen en rijke villa's, waar bijzondere tuinen als het Cantonspark van nature bijhoorden. Het boek is in de pers uitvoerig beschreven. Hier beperken we ons tot de opmerking dat het voor belangstellenden in de geschiedenis van Baarn in het algemeen, en die van ons Cantonspark in het bijzonder beslist een aanrader is.

Goud in het Groen, over het verborgen leven van de maretak

De titel boven dit artikel is tevens de titel van een alleraardigst boekje dat dik een jaar geleden verscheen bij uitgeverij Geestesleven. De auteurs zijn Willem Beekman en Frans Olofsen, beiden bioloog, en werkzaam als docent, freelance journalist en tekstschrijver. De prijs bedraagt 19,50. Het ISBN nummer van deze uitgave is 9060384482, gemakkelijk bij het bestellen.

Waarom "reclame" voor zomaar een willekeurig boekje uit de enorme stroom publicaties op tuinen en plantengebied die momenteel in de winkels ligt? Op de eerste plaats omdat het over een soort gaat waarvan we, dank zij een vroegere introductie in het Cantonspark, in en buiten het park een eigen halfwilde populatie hebben. Dat is ook de reden waarom we er al eerder over geschreven hebben in de Baarnsche Courant en onze Nieuwsbrief. Een tweede reden is, dat we er nogal wat nieuws in aantreffen, dat samen met allerlei min of meer bekende gegevens, vrij compact is opgeschreven in een aantal hoofdstukjes. En een derde reden is

de wandeling door het Zuid Limburgse land, deels over Belgisch grondgebied, die als toegift uitvoerig in het boekje beschreven staat.

Uiteraard hebben we geen plaats om alle nieuwigheden, die we in het boekje aantreffen, hier te gaan behandelen. De schrijvers geven een beknopt overzicht van de maretak in de folklore, van heel vroeger, maar ook nog vandaag. Zo komt een vondst van een veenlijk aan de orde, dat gezien de sporen van geweld, samen met die van maretakken aanneemelijk maakt dat het om een druïdenpriester ging, die ritueel geslacht-offerd werd. Maar ook recente "folklore" komt aan de orde, o.a. in de reproductie van enkele passages uit het moderne stripboek over "Asterix en de Galliër", waarin de helden van het verhaal ene Panoramix betrapten bij het snijden van maretakken.

Uit de botanische hoofdstukjes leren we dat de maretak bij ons alleen in Zuid Limburg van nature voorkomt, en dan nog alleen ten zuiden van Sittard. Dat hangt samen met een voorkeur voor kalk en de hogere temperaturen. De meest noordelijke, geïsoleerde vindplaatsen liggen in zuidelijk Zweden, en dus is onze Baarnse populatie niet echt buitenissig. Toch zijn de verspreide populaties ten noorden van het Zuid-Limburgse land allemaal erg instabiel, en tegen dat licht bezien doen onze Baarnse maretakken het nog niet zo slecht. Ze komen hier namelijk al vele tientallen jaren op allerlei boomsoorten voor, na introductie, dat wel, door de Utrechtse botanici.

Verder is er een hoofdstuk over de maretak in de kunst, onder de titel "Mistel en de Muze". Daarin blijkt dat de plant, net als de eveneens met veel mystiek omgeven Ginkgo, met name in de Jugendstill-periode, kunstenaars en ontwerpers inspireerde tot toepassing in ornamenten en allerlei versieringen. In de poëzie komen we de plant vooral tegen bij de Engelse dichters.

In het hoofdstuk "Mistelmania" komt de handel en opkweek van de

maretak aan de orde. Stap voor stap wordt de procedure beschreven die men moet volgen om zelf een maretak te laten groeien op een boom. Dat blijkt niet eens zo moeilijk te zijn, al heeft men veel geduld nodig. Tenslotte nog over het verrassende slothoofdstuk van het boek: Op zoek naar de maretak. Hierin wordt een wandeling van ongeveer 11 km beschreven die begint in het Zuid-Limburgse Mheer, voert door holle wegen, door kalkrijke hellingbossen en langs oude boomgaarden, grotendeels over Belgisch gebied, in de zgn. Voerstreek. Ik kan enthousiast zijn over deze wandeling omdat we hem, met het groepje rondleiders van het Cantonspark, eind augustus hebben gelopen. Er staat voor de geofende wandelaar 2 tot 3 uur voor, maar wij troffen een door de regen kletsnat geworden gebied aan, wat op de Limburgse Löss betekent dat hele stukken van de route behoorlijk glibberig zijn. Wij troffen overigens, juist op deze zaterdag prachtig weer. De natte hollewegen en de vele verrassingen onderweg maakten dat wij er 5 uur over deden, niet het minst omdat we halverwege, in het Belgische 's Gravenmoeren, een langdurige stop maakten in een plaatselijk restaurant. Dit laatste is gevestigd in een oude boerderij en er worden allerlei specialiteiten van de streek geserveerd. Toen we dat ontdekten stopten we de uit Baarn meegebrachte boterhammetjes weer diep in de rugzak om het er eens goed van te nemen. Wie door dit korte verslag zin krijgt om het ook eens te doen zij gewaarschuwd voor het Belgische Trappistenbier en de voortreffelijke wijn in deze rustplaats. Er moeten namelijk daarna nog de nodige kilometermetertjes worden afgelegd! Het aardige van zo'n wandeling is dat je het op ieder tijdstip van het jaar kunt doen. Wij troffen een weelderige nazomervegetatie aan, maar kunnen ons goed voorstellen dat het er midden in de winter, of vroeg in het voorjaar heel anders uit zal zien. In de kale bomen zijn dan de ontelbare maretakken die we tegenkomen veel

beter te zien. Wij hebben dan ook al lang weer plannen gesmeed voor een herhaling.

Huub van der Aa.

Een detailopname van de maretak die in het Cantonspark te vinden is aan de voorzijde van de Colonnade. De foto is gedateerd van februari 1999.

Een nieuw stuk park op historische grond

In september van dit jaar verschenen er grote draglines die in korte tijd de restanten van oude plantenbakken, het perenlaantje, tal van spontaan opgeschoten wilde planten, struiken en bomen verwijderden: de laatste getuigen van een belangrijk stuk geschiedenis van het Cantonspark en van Baarn verdwenen daarmee voorgoed uit het beeld. Vanaf 1920 hadden Prof. Johanna Westerdijk en haar studenten en medewerkers er talrijke proeven en experimenten gedaan op plantenziektenkundig gebied en daar het Cantonspark internationale bekendheid mee gegeven. Maar al in de tachtiger jaren verdwenen de fytopathologen uit het park. De moestuin verwilderde, tussen de fragiele boompjes van het perenlaantje schoten wilgen, berken, vlierstruiken en eikjes op en de frambozen en iepen, die herinnerden aan allerlei proeven, konden zich ongeremd ontwikkelen. In het begin kreeg het perenlaantje nog wel eens een snoeibeurt en werden de iepen afgezaagd. Maar de peren werden alsmaar slechter en zieker, terwijl de iepen juist bleef gaven van grote vitaliteit door telkens weer uit te lopen. Pas nadat de uitbreiding van de kinder-

boerderij zijn beslag had gekregen werden de laatste iepenblaadjes opgepeuzeld door de schapen en geiten en verdwenen ook deze laatste getuigen van het wereldberoemde onderzoek naar de iepenziekte van het toneel. Voor liefhebbers van wilde planten was in de ontstane ruigte ieder jaar wel wat nieuws te beleven. Wilgenroosjes en klapprozen trokken allerlei interessante insecten aan en de cavia's uit de kinderboerderij struinden naar hartelust door de weelderige begroeiing. Maar in een openbaar park is zo'n ontoegankelijke wildernis niet te handhaven, en omdat ook de doodzieke peren nodig moesten worden opgeruimd werd gekozen voor deze oplossing. Meteen na de sanering werd er gras ingezaaid maar met uitsparing van een aantal grote, min of meer S-vormige perken, die opnieuw zullen worden ingeplant. Al in oktober was de nieuwe structuur van dit deel van het park goed te zien. De muur, met o.a. de oude Vijg (*Ficus carica*, nr. 132 in de Gids voor het Cantonspark), en de elk jaar overvloedig bloeiende Trompetbloem (*Campsis radicans*, nr. 131) is ongemoeid gelaten. Deze muur heeft trouwens de monumentenstatus en kan straks, in het nieuwe millennium als laatste nog wat laten zien van hoe dit stukje Cantonspark er in de 20ste eeuw heeft uitgezien. We hopen dat de nieuwe beplantingen zich er snel thuis zullen voelen en de voormalige moestuin spoedig weer een eigen gezicht kunnen geven.

Waar eens Johanna Westerdijk iepjes kweekte die resistent waren tegen de gevreesde Iepenziekte, maakte op 1 oktober 1999 grote machines alles met de grond gelijk.

De donateursavond 1999

Op dinsdag 23 november vond weer de jaarlijkse donateursavond plaats. Circa 35 donateurs verzamelden zich in de kleine zaal van de Speeldoos om te luisteren naar een dialezing door de heren Peter van de Hoek en Wiegert van Dijk, van de Monumentenwacht Utrecht, één van de 12 monumentenwachten die ons land rijk is.

Van Dijk begon met wat te vertellen over geschiedenis en organisatie van de Monumentenwacht. Zo wisten maar weinigen dat deze organisatie ook in Baarn, op het zgn. Ocrieteland, een depot heeft, waar allerlei voor restauraties belangrijk materiaal ligt opgeslagen. De geschiedenis van de Monumentenwacht begon al in 1824, toen het Muiderslot van de ondergang gered moest worden. Vanaf 1874 werd het een afdeling van het Ministerie van Binnenlandse zaken. In 1903 kwam een eerste lijst van objecten tot stand, die vanaf dat tijdstip als monumenten werden aangemerkt. Dat waren tot 1961 alleen oude monumenten, d. w. z. van vóór 1850. Pas na 1986 werden monumenten van alle leeftijden geregistreerd. Inmiddels zijn er zo'n 165.000 objecten bekeken, maar niet meer dan ca 10% daarvan wordt daadwerkelijk rijksmonument. De rest valt onder de provinciale of gemeentelijke monumentenzorg. Baarn heeft uit de periode van vóór 1850 maar 3 objecten die als Rijksmonument staan aangemerkt. Maar uit de periode 1850-1940 zijn dat er maar liefst 700. In de presentatie van Peter van de Hoek passeerden een groot aantal stijlen, allemaal in Baarn aanwezig, de revue.

De Monumentenwacht is in principe geen organisatie die zelf restauraties en groot onderhoud van monumenten uitvoert. Signaleren, informeren en adviseren zijn haar hoofdtaken. Sprekers toonden een lange rij voorbeelden van slecht onderhoud en verval, maar ook van "onwaardige" materialen die soms op monumenten worden toegepast. Zij toonden begrip voor zowel overheden als particulieren, die, doordat hun eigendom de monumentenstatus heeft gekregen, soms voor extra lasten komen te staan of nauwelijks nog wat aan hun bezit mogen veranderen. Bij advisering van eigenaars huldigen zij dan ook het motto: sober maar doelmatig!

In 1999 bestaat de Monumentenwacht van de provincie Utrecht 25 jaar. Voor de huidige 1700 abonnees rijden er in de provincie Utrecht 7 busjes rond, voor inspectie en kleine reparaties. De laatste altijd vooruitlopend op definitieve oplossingen. De dienst is momenteel berekend op een groei van tussen de 100 en 200 abonnees per jaar.

Abonnees van de Monumentenwacht krijgen éénmaal per jaar een inspectie van het onder hen vallende "object" en aansluitend uiteraard een rapport over de "staat van onderhoud". Als er veel achterstallig onderhoud is, kan de dienst een onderhoudsplan opstellen dat het mogelijk maakt om de noodzakelijke werkzaamheden over een aantal jaren te spreiden. De aangetroffen tekortkomingen hebben voor 60% te maken met onvoldoende onderhoud. Daarnaast spelen natuurlijk nog tal van andere oorzaken, waaronder bijvoorbeeld de zure regen (5%).

Zowel vlak voor de pauze, als aan het eind van de lezing was er ruimte voor vragen en discussie waarbij de sprekers vooral blij gaven van kennis van "stenen" monumenten. Er waren daarbij een aantal aanknopingspunten met het Cantonspark en heel véél met de Baarnse monumenten. Kortom, een geslaagde avond voor iedereen.

VERPLAATST VAN OUD ROOSENBURG IN DE DIEMERMEER NAAR CANTONSPARK BAARN 1915

Een piepklein monumentje uit het Cantonspark dat ter sprake kwam is het medaillon in de onderbouw van de colonnade. Op initiatief van de Vrienden van het Cantonspark zal deze steen, waarvan het opschrift nauwelijks meer te lezen is, worden gerestaureerd.

Redactie:

H.A. van der Aa
G.C.F. de Bruijn
H.J. Roeijmans

Informatie:

Vrienden van het Cantonspark
Mevrouw M. Boot-Prellwitz
Professor Drionlaan 11
3741 XD Baarn
Tel. 035-5411912

Hoe wordt u donateur?

Voor een bijdragen van f 35,- per jaar (meer mag ook?) bent u donateur van de Stichting Vrienden van het Cantonspark. U steunt ons daarmee om het Cantonspark als waardevolle botanische tuin voor Baarn te bewaren.

Stort uw bijdrage op:

Bankrekening CVB Baarn

98.35.74.944 t.n.v.:

Vrienden van het Cantonspark